

کتابفروش ۳

مجموعه مقاله‌ها - ۱

چند مقاله درباره
موسیقی مازندران

به کوشش
هرمز حاج‌پور

نشر رسانه‌ها، ۱۳۹۴

سرشناسه : قدک پور، هرمز، ۱۳۲۰ -
 عنوان و نام پدیدآور : چند مقاله درباره موسیقی مازندران / به کوشش هرمز قدک پور
 مشخصات نشر : تهران: رسانش، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری : ۱۷۶ص: مصور.
 فروست : کتاب بارفروش: ۲
 مجموعه مقاله ها: ۱.
 شابک: 978-600-5011-67-8
 موضوع: موسیقی محلی ایرانی -- مازندران -- مقاله ها و خطابه ها
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ ج ۴ ق / M1۸۲۰
 رده بندی دیویی: ۷۸۹ / ۹۲۲
 شماره کتابخانه ملی: ۲۶۰۲۹۵۴

تهران: بهار شمس، شیراز: پلاک ۷، واحد ۲.
 تلفن: ۹۱۳۱ ۹۱۲۱۳۰، تلفک: ۷۷۵۳۰۲۳۶، rasanesh.pub@gmail.com

چند مقاله درباره موسیقی مازندران

به کوشش: هرمز قدک

دبیر مجموعه کتاب های بارفروش: حسن اکبریان

طرح جلد و صفحه آرایی: علیرضا علی نژاد

حروف نگار: ساره رشیدا

لیتوگرافی: فیلم گرافیک

چاپ: متین

صحافی: ولیعصر

چاپ اول، تهران ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۱۱-۶۷-۸

قیمت ۹۰۰۰ تومان

فهرست

پیش درآمد.....	۷
توانه عامه مازندران / علی خرم آقاچانیان.....	۱۱
چند سند تاریخی نویافته از موسیقی در بارفروش / مریم الطافی.....	۲۰
بررسی سوت‌های مازندرانی / ابوالحسن لاجین.....	۳۸
ضرورت آوانویسی موسیقی نواحی ایران / نبی احمدی.....	۵۰
دف و دایره از بدو پیدایش و کاربرد آن در مازندران / کیوان پهلوان.....	۵۷
شناخت سازهای بومی مازندران / نیلوفر روحی.....	۶۸
یک مایه در دو مقام: بررسی موسیقی مقامی نجمیه محمد عثمانی.....	۸۰
موسیقی آوازی مازندران / ساسان فاطمی.....	۸۷
موسیقی و سنت، دو مقوله مجزا / احمد محسن پور.....	۱۰۴
موسیقی زنان مازندران / آذرخش معصومی.....	۱۱۰
موسیقی مازندران / جهانگیر نصری اشرفی.....	۱۳۲
ساختار شکلی یا قالب کلی موسیقی مازندران / بهمنیار شریفی.....	۱۶۰
موسیقی آئینی مازندران / جمشید قلی‌نژاد.....	۱۶۷

پیش درآمد

موسیقی، زبان شادمانی و زندگی و گاه، فغان و فریاد آدمیان است. آنجا که کلام در بیان و ترنم‌آرایی اساسی انسان باز می‌ماند، ترکیب نت‌ها به جبران ناکامی‌های زبان می‌آید.

موسیقی زاده طبیعت و پدیده‌ای است که نای و پنجه بشر است. آفریده‌ایست برای بیان احساسات ناملموس اما داغ و خوشایند. بسیار از مردمان بدون آنکه بتوانند تصویری بیانی از ملودی‌ای که می‌شنوند نشان دهند یا مکانیسم تأثیر آن را بشناسند، احساس شادی و مویه، سکس و پیروزی، حرکت و امید... می‌کنند.

بوعلی سینا می‌گوید: «موسیقی علمی است ریاضی که در آن از چگونگی نغمه‌ها، از نظر ملایمت و تنافر در چگونگی زمان‌های بین نغمه‌ها بحث می‌شود. تا معلوم گردد که لحن را چگونه باید تألیف کرد.» و بنه‌وون عقیده دارد: «موسیقی مظهری است عالی‌تر از هر علم و فلسفه.»

نظم و آهنگی که هنرمند با کنار هم چیدن نت‌ها و آواها می‌آفریند واژه‌های زیبایی است گویای اندیشه و احساس و غالباً برای شادی بخشی خلق می‌شوند. بیان عاطفی موسیقی، تناسب ریاضی آن و اثرگذاری

همگانی تر و کیفیتی حیات‌انگیزتر، آن را با هنرهای دیگر، مشکل بتوان به تراز آورد؛ نقاشی، مفاهیم آشنا با دیده‌های چشم و ادراک نگاه انسان دارد و کار هنرمند نقاش در جلوه‌بخشی و زیبانگری نقش‌ها به درک و گسترش و ژرفای معنای هنری آن یاری می‌رساند.

شعر، تجسم موصوفی است که با کلامی زیبا و هماهنگ و دلنشین بیان می‌شود و تئاتر و سینما بازسازی هنرمندانه نمادها و تجربه‌های زندگی است. موسیقی اما رصف، عواطف ناشناخته و درون‌مایه‌ای است شورانگیز و دگرگون ساز، هم از این رو است که «ممد حیات است و مفرح ذات» و بدل به نیاز روزانه انسان می‌شود. ما که هنوز نشناخته‌ایم موسیقی بر ذره‌ها و مولکول‌های موجودات بی‌جان چه اثر می‌گذارد اما، می‌دانیم در رشد و شادابی گیاه و حیوان هم آثاری «طلوع» دارد.

موسیقی، این زبان مشترک بشری به گونه‌گونی سرزمین‌ها ویژگی می‌پذیرد. تار و نی و نوا، آهنگ سازان طبیعت، هر اقلیم و جان و حس و زندگی و تاریخ مردمان آن دیار را می‌گیرد و سکای زبان خود را می‌یابد. این تکرار اما، نه از نوع خرد است و نه گفتمان تنازع، جان‌مایه عاطفه و الفت است و بیان هویت باشندگان هر سرزمین و غنای خاص انسانی.

در گذر زمان در نزدیک شدن مردمان با هم، در سیر مهاجرت‌های جمعی و فردی، با گسترش نرم‌افزارهای نوین و در آمیختن و با هم‌زدن فرهنگ‌ها، پیش و بیش از همه موسیقی تأثیر می‌پذیرد. در این کنش‌های تاریخی، سازها به هم می‌رسند و به کار هم می‌آیند و نواها به اشتراک خلق‌ها در می‌آیند اما چه بسا در این راهگشایی جهش‌وار فن‌آوری و کوس کم‌نظیر رسانه‌ای هنر و فرهنگ برخی اقوام و ملل در سایه فرهنگ‌های غالب، کم‌رنگ یا محو و فراموش شوند.

برای فرهنگ بی‌رسانه، بی‌خط و بی‌پشتیبانی در این میدان مغناطیس‌وار رسانه‌ها، چاره برون‌رفت چه خواهد بود؟ بیش از همه شاید، نگرهبانی از داشته‌های پیشین و کوشش برای غنای هنر و فرهنگ بومی به‌گونه‌ای همسنگ با تمدن بشری و همگامی با کاروان پیشرفت جهان و بازسازی و نو سازی ابزارهای توسعه فرهنگی.

که به اندیشه نگهداری و ارتقای هنر و آداب و سنت‌های فرهنگ مازندرانی‌مان، انجمن فرهنگی - ادبی بابلی‌های مقیم تهران را بپا کرده‌ایم، وظیفه خود دانسته‌ایم - به اندازه توان‌مان - به شناخت و معرفی فرهنگ سرزمین سبز خود ادامه می‌کنیم. با این انگیزه عزم کردیم که، پایه برگزاری همایش‌های مازندرانی‌شناسی، فراهم کنیم. در اولین گام «شناخت موسیقی مازندران» را برگزیدیم. از هنرمندان پژوهشگران محلی و ملی درخواست کردیم تا آثار و مقالات خود را برای برگزاری «همایش «موسیقی مازندران» به دبیرخانه انجمن ما و کمیته برگزارکننده بفرستند. نیک‌بختانه اقبال هنروران و هنرشناسان به فراخوان ما چشمگیر و شایمان‌کننده بود. در اندک زمانی تا برگزاری همایش - حدود دو ماه - پرشمار مقاله دریافت کردیم؛ همه پربار و برخی حاصل سال‌ها پژوهش تحلیل - هنری، امید ما دو پندار شد. به همت داوود لطیفی ریاست وقت اداره ارشاد بابل و پشتیبانی بی‌دریغ کردن اداره، مکان برگزاری همایش در سالن همایش‌های ارشاد بابل تعیین و به اقبال هنردوستان بابلی و مازندرانی همایش به‌گونه‌ای شایسته و تحسین‌آمیز برگزار شد.

دست‌آورد این فراخوان دریافت بسیار مقاله ویژه موسیقی مازندران از سوی استادان و پژوهشگران این فن بود تا آرشو انجمن غنی‌تر شود. قرار چنین بوده است که این مقالات اندکی پس از همایش منتشر شود و به علت‌ها

موجه، اجرای آن چند سال به درازا کشید. اکنون توفیق انتشار آن‌ها را یافته‌ایم و پوزش از تأخیر زیاد، هنوز مطالب این مقالات را تازه می‌پنداریم و امیدواریم مورد پسند پویندگان موسیقی مازندران باشد.

برخی از مقالات در این مجموعه چاپ نشده است و به دو علت: نخست تداوم موضوعی بود، از مقاله‌ای از تفصیل و تفسیر جامع‌تری برخوردار بود به برده‌ایم. دو دیگر، مشکل امکان چاپ همه آن‌ها در یک مجلد بوده است. هم علت را بر آن داشت که حتی ناگزیر برخی از مقالات را که به موضوعات حاشیایی پرداخته بودند، کوتاه کرده و تنها تخیلی از آن‌ها را که با کاهش صفحات ممکن شد منتشر کنیم. امیدواریم بتوانیم بقیه مقالات را در آینده در کتابی دیگر به چاپ سیاریم.

شایسته است قدردان زور شاد امین‌السادات شه‌میری باشیم که با وسواس و دقت نظر ستودنی خویش، مقالات مطالعه و انتخاب کرده‌اند. و عادل جهان‌آرای - برای پیشگامی و تلاش پراورش در برگزاری همایش - سپاس‌گزاری کنیم. همچنین همدلی و همراهی آقای محسن علی‌نژاد مدیر محترم نشر رسانش را پاس می‌داریم.

مرمز قنک‌پور